

انجیلی، فرشته یی به شکل درخت

معصومه بابانیانوری، ساسان سلوتی

انجیلی درخت کهن یادگار دوره سوم زمینی شناسی است که در جنگل های هیرکانی شمال کشورمان ماوا گزیده؛ درختی به غایت باشکوه و دوست داشتنی .

درخت انجیلی با نام علمی *Parrotia Persica* از خانواده انجیلی ها *Hamaneliadaeae* از گیاهان بومی *Endemic* ایران است. خاستگاه رویشی آن جنگل های هیرکانی شمال ایران بوده که به واسطه مصون ماندن از یخبندان دوره سوم زمین شناسی برجا مانده و در سایر نقاط در اثر یخبندان عمومی زمین از بین رفته است.

تفاوت ها و زیبایی های اساسی ظاهری و زیست گیاهی آن در کنار انحصاری معرفی شدن این گونه به ایران و اینکه تنها گونه از این جنس نیز هست، آن را درخور تحسین و تامل داشته است. البته به رغم آنچه در اکثر کتب مرجع داخلی و خارجی به عنوان گیاه بومی ایران معرفی شده، نمونه هایی از آن در منطقه تالش و ترکیه موجود است.

این گیاه برای اولین بار توسط زیست شناس آلمانی پاروت در دامنه کوه آرارات در نزدیکی محل پیدا شدن کشتی نوح، شناسایی و با نام خود او معرفی شد. نام انگلیسی آن *Iron wood* است که همچون نام ترکی اش «دمیر آغاجی» نشانگر چوب بسیار محکم آن است و به همین دلیل مورد استفاده صنعتی قرار نگرفته است.

رشد تنه و شاخه های درخت نسبتاً کند بوده و نهایتاً به ۱۵ متر می رسد. به عنوان مثال رشد ۱۰ متر این درخت ۱۵ سال زمان می برد. پس از رشد دوساله درخت رشد تنه که قطر آن نهایتاً به نیم متر می رسد، به شاخه ها داده می شود و شاخه ها به صورت افقی آغاز به رشد می کنند. به نحوی که در زمان بلوغ درخت به صورت گنبدی موزون درمی آید. ممکن است با ۱۰ متر

رشد طولی با تاجی به قطر ۸ متر روبه رو باشیم. در رشد شاخه ها گاه اتفاق جالب تری رخ می دهد که در تلاقی رشد افقی شان از آنجا که قدرت جوش شاخه ها بالاست با یکدیگر پیوند می خورند و در نتیجه شاخه ها علاوه بر زیبایی پیچ پیچ شان به صورت شبکه یی حیرت انگیز در می آیند.

البته باید اذعان داشت خصیصه رشد افقی شاخه ها بیشتر مخصوص درختان کاشته شده انجیلی بوده و درختان خودروی این گونه در جنگل های هیرکانی بیشتر بالارونده اند ولی قابلیت پرورش پذیری بسیار بالایی دارند.

عامل دیگری که جدا از نوع شکل تنه و شاخه ها آن را متمایز و ممتاز می سازد، شکوه پاییزی انجیلی است. از نیمه های پاییز با تغییر رنگ خارق العاده برگ ها به رنگ های صورتی، قرمز، نارنجی، سبز کمرنگ و زرد جملگی در جامه یک درخت، شاهد زیبایی خیره کننده آن هستیم. آنچه از رنگ های پاییزی در جنگل وجود دارد همگی به زیباترین حالت در قامت انجیلی ظهور می کند چنان که این گنبدرنگارنگ، هر رهگذر صاحب بصیرت را به تأمل و تحیر وامی دارد. این تغییر رنگ ها متأثر از تفاوت دریافت نور آفتاب است و بهترین حالت برای ایجاد رنگ های متفاوت در محیط پرنور دارای خاک اسیدی مهیا است.

ساحت زمستانی انجیلی نیز تفاوت و زیبایی های خاص خود را دارد. در زمان عریانی درخت، به واسطه درهم تنیدگی شاخه ها و اشکال خال خالی که با بلوغ درخت روی پوست آن به رنگ های خاکستری، سبز، سفید و قهوه یی ظاهر می شود، چشم اندازی از زمستان به قامت درخت است. این اشکال خال خال روی پوست درخت حتی به عنوان یکی از زیبایی های اصلی آن تا آنجا مطرح می شود که بسیاری از طراحان Landscape را بر آن داشته که این جلوه را با هرس کردن برگ های پایینی نمایان سازند. ناگفته نماند که این تنها زیبایی زمستانی این درخت نیست چرا که در اوایل اسفندماه که هنوز درختان برگ های تازه به دست نیاورده اند، انجیلی با ودیعه آوردن شکوفه های یاقوتسای خویش در دسته های متراکم بهار را به زمستان نزدیک می سازد. جالب است که این شکوفه ها گلبرگی ندارند و رنگ قرمزشان وامدار پرچم های این شکوفه های بهاری در زمستان است.

آنچه به عنوان خصیصه های این درخت از شکوه پاییزی، رشد پیچ پیچ و گنبدی موزون تا پوسته خال خال و شکوفه های زمستانی و از همه مهم تر انحصاری بودن در جنگل های هیرکانی مطرح شد نشانگر ارزش و زیبایی منحصر به فرد انجیلی است چرا که برخورداری از هر کدام از این ویژگی ها یک درخت را خاص و مهم می نماید. حال آنکه انجیلی مجمعی از این نوادر است.

از نکات مثبت حائز اهمیت دیگر که برای آن می توان برشمرد، مقاومت بالای آن در برابر آفات، بیماری، خشکسالی، باد و حتی آلودگی ها و تنش های شهری است؛ عاملی که در کنار آن همه زیبایی انتخاب انجیلی را در طراحی های Landscape خیابان های شهر و پارک ها و باغ ها ایده آل می سازد. از این رو است که شاهد استفاده از آن به صورت روزافزون در کشورهای اروپایی و امریکایی هستیم. البته ناگفته نماند شرایط مطلوب برای رشد درخت، محیط های مرطوب و دور از سرمای شدید، در خاک های غنی اسیدی - شرایطی مشابه شمال کشورمان - است.

در حالی که هر کشوری به داشته های طبیعی خود چنان تفاخر می کند که حتی مانند لبنان و کانادا در قالب پرچم شان ظهور می کند، از داشتن چنین نعمتی نه تنها بهره یی نمی بریم بلکه از وجودشان نیز آگاهی نداریم که آگاهی سرمایه یی است ارزشمند که هرگاه به کار گرفته شود موجب غنی شدن می شود.

در حالی که در بازارهای اروپایی به منظور استفاده از این درخت در طراحی های باغ ها قیمتی بیش از ۵۰ یورو برای یک نهال کوچک انجیلی پرداخته می شود، بزرگ ترین استفاده ما در تهیه زغال و صنایع دکوری و تهیه چوب سیگار و... است و حتی خیابان های شهرهای شمالی با درختان نخل و اکالیپتوس تزیین می شوند.

تصور کنید در میان خیابانی قدم می زنید که حاشیه آن با انجیلی آراسته شده. حس زیبایی متعالی آن از یک طرف و آگاهی از وجود آن به عنوان یک درخت ایرانی چه احساس خوشایندی را القا می کند.

برگرفته از: روزنامه اعتماد پنج شنبه، ۲۶ دی ۱۳۸۷ - شماره ۱۸۶۷